

Colecția NICOARĂ MIHALI

Pomul de ziua numelui

Dimineața zilelor de sărbătoare în care este Sfântul Ioan, sau Gavril, sau Vasile, Sânzian, Gheorghe, Nicoară, Grigore, Petre, Simion, Nicolae, Dumitru, în cătunele Borșei se înalță într-un vârful de par înalt de 8-10m un brăduț, împodobit cu betele și în coroana lui se întrezărește o scrisoare. Este pomul de Ziua Numelui care se pune bărbatilor (feciori sau tineri căsătoriți). Este ales bradul ca simbol al veșniciei, al eternei tinereți prin coronamentul mereu verde.

Cu câteva zile înainte de sărbătoare, cu preponderență ultima săptămână înainte de sărbătoarea onomastică, câțiva tineri caută un brăduț în pădure sau vârful unui brad, pe care-l pregătesc pentru cel sărbătorit. Noaptea este înfrumusețat cu beteală și tot acum se scrie o scrisoare prin care, cei ce-l ridică sărbătoritului, își notează pretențiile, pe lângă urarea de sănătate, fericire și viață lungă. Pretențiile sunt în general legate de pregătirea unei petreceri, să facă joc, să cheme și să plătescă muzicanți, să cumpere o ladă de bere, să facă o masă cu mâncare și băutură. În vechime, spun femeile mai vârstnice, i se cerea celui sărbătorit să se căsătorească cu o anumită fată care venea seara la petrecerea organizată.

Pomul se ridică peste noapte, cu mare atenție, de către mai mulți prieteni ai celui sărbătorit. Unii pândesc, alții caută locul cel mai bun, timpul cel mai prielnic pentru a ridica parul ce are în vârful lui bradul înfrumusețat cu betele. Și sărbătoritul este mai atent, și în ajunul sărbătorii pândește, iese din când în când pentru a-i surprinde pe cei care-i ridică pomul. Dacă reușește să-i prindă, aceștia sunt obligați să organizeze petrecerea, însă cazurile sunt foarte rare, mai întotdeauna plătește cel sărbătorit. În ziua de sărbătoare, după ce se întorc de la biserică, cei care au ridicat pomul se prezintă la casa sărbătoritului cu o sticlă de horincă. Apoi începe petrecerea care se termină către dimineață.

Bradul rămâne în curtea celui sărbătorit încă câteva zile, din el se ia numai scrisoarea cu pretențiile. Bucuria este foarte mare. Pentru că nu se pune pom la toți cei ce poartă numele de sărbătorit. Și aceștia sunt aleși în funcție de hărnicie, popularitate, omenie, găzdușag (avere). Sunt căutați în general feciorii, iar pomul se pune adesea și într-un alt copac sau pom fructifer din apropierea casei pentru a atrage atenția și a fi văzut de către cât mai multă lume. Pentru punerea lui există un mare secret și se cântăresc mult șansele de a petrece cu cel căruia i se ridică pomul. Acest obicei este întâlnit și astăzi la Borșa, cu toate că-i din ce în ce mai rar. Dincolo de prilejul de a petrece, sărbătoarea și sărbătoritul se marchează prin înălțarea acestui brad verde, așa cum am mai spus, ca un simbol al trăinicieii și al vieții veșnice. Pomul de nume este un obicei unic, care nu a fost cercetat încă de marii folcloriști. Și cum timpul se scurge în defavoarea lui, ar merita să fie cât mai repede cercetat și luat în seamă.

De la Mihali Vasile a lui Mihali Lehanu, 57 ani, Viorica Mihali, 40 ani, 2003, Borșa

Foto: Ioan Nădișan - Motive ornamentale pe stergură

Tri lucruri sunt urite de Domnu: Bogatu tâlhar
Coldușu măreț, Și curvariul bătrân.

Cât de mult de te-ar ibdi
Nu vré să meri nicări,
Nu te mai poți bizui
Că pe tine te-a ibdi.
Nici bărbatu nu ți-i frate
Să gândești că nu te-a bate
Și-i musai să te supui
La voia bărbatului,
Dacă voia nu i-o faci
Multe suferesti și taci.
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1681.

Duce-m-aș noptile-n rând
Pân pădure, peste vârv,
Să văd codru, nu-nfrunzé
Și bădița cum trăie.
Codru înfrunzé mai rar -
De bădița-i vai ș-amar,
Codru înfrunzește bine -
Vai ș-amar, mândruț, de tine,
Ce inimă ré te ține
De nu vii până la mine?
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1682.

Pe unde mere urātu
Ptiere iarba și pământu,
Pe unde urātu mere
Iarba și pământu ptiere;
Pe unde mere badea
Crește frunza și iarba -
Dragă să-i sie lumea.
Colecția GEORGETA MARIA IUGA, Borșa.
De la Ileana Danci, 47 ani, 1981.